

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

LECH LECHA • לך לך

STUDIES IN SPIRITUALITY

FROM THE TEACHINGS AND WRITINGS OF RABBI LORD JONATHAN SACKS 7"צ

With thanks to the Schimmel Family for their generous sponsorship of Covenant & Conversation, dedicated in loving memory of Harry (Chaim) Schimmel.

"I have loved the Torah of R' Chaim Schimmel ever since I first encountered it. It strives to be not just about truth on the surface but also its connection to a deeper truth beneath. Together with Anna, his remarkable wife of 60 years, they built a life dedicated to love of family, community, and Torah.

An extraordinary couple who have moved me beyond measure by the example of their lives." — Rabbi Sacks

Lech Löchá hetiszakasz

Fordította Lówy Gábor

Nemzedékek utazása

Mark Twain fejezte ki legtömörebben:

Amikor 14 éves ifjú voltam, az apám olyan tudatlan volt, hogy alig bírtam az öregembert elviselni. De mire 21 éves lettem, egészen elképedtem, hogy az öreg milyen sokat tanult hét év alatt.

Akár igaza volt Freudnak az Ödipusz-kompleksszal kapcsolatban, akár nem, annyi bizonyosan igaz, hogy a tinédzserkor intenzitása és fájdalma abból ered, hogy próbáljuk saját magunkat szüleinktől különböző, önálló, más emberként meghatározni.

Amikor fiatalok voltunk, ők képezték a forrását életünknek, biztonságérzetünknek, kiegyensúlyozottságunknak – ők szolgáltatták számunkra a gyökereket ezen a világon. Az első és legfélelmetesebb ijedelem egy kisgyerek számára a szeparációs szorongás, a szülőktől, főleg az anyától való elválasztottság érzete. Egy kisgyerek boldogan játszik mindaddig, amíg az édesanyja vagy gondviselője a láthatáron van. De amint a szülő eltűnik, fellép a pánik. Ekkor még túl fiatalok vagyunk ahhoz, hogy egyedül nézzünk szembe a világgal. A szülő kiszámítható, állandó jelenléte az, ami korai éveinkben segít az élet iránti alapvető bizalmat megteremteni.

De ezután, amint a felnőtt kor felé közeledünk, eljön az az idő, hogy meg kell tanulnunk önállóan kijelölni az utunkat ezen a világon. Ezek a keresés évei, és bizonyos esetekben a lázadásé is. Ezért olyan viharosak a kamaszkor évei. A héber náár

szó, ami fiatal jelent, magában hordozza a felébredést (mitorér) és a lerázást (mónaér) is. Öndefinícióinkban ekkor fokozatosan elkezdjük a barátainkat, társainkat tekinteni a kiindulópontnak, nem a családot. Gyakran adódik konfliktus a nemzedékek között.

Harold Bloom két lenyűgöző könyvet írt az irodalomelméletéről, a Befolyás szorongását és a Félreolvasások térképét¹, amelyekben freudi stílusban azt állítja, hogy a tehetséges költők azáltal teremtenek saját maguk számára teret, hogy a korábbi költők írásait szándékosan félremagyarázzák, félreértik. Másképp (ha a korábbi nagy költőkre valódi áhítattal tekintenének) visszafognák saját kreativitásukat azt gondolva, hogy amit el lehetett mondani, már elmondták, ráadásul jobban, mint ahogy azt ők maguk tehetnék. Ahhoz hogy saját magunk számára megteremtsük a szükséges teret sokszor ellenséges kapcsolatot kell táplálnunk azokkal szemben, akik minket megelőztek – és ebbe a szüleink is beleszámítanak.

Korunk előrehaladtával azt a nagy felfedezést tehetjük, hogy annak ellenére, hogy egész életünkön keresztül a szüleinktől menekültünk, sok mindenben olyanná váltunk, mint amilyenek ők voltak. És minél gyorsabban futottunk, annál közelebb jutottunk hozzájuk. Erre az igazságra mutat rá Mark Twain. Időre és távolságra van szükség ahhoz, hogy meglássuk a bölcsességüket, hogy megértsük, milyen sokkal tartozunk szüleinknek, és hogy elismerjük, milyen nagy mértékben élnek tovább mibennünk.

¹ Harold Bloom, The Anxiety of Influence: A Theory of Poetry (New York: Oxford University Press, 1973); A Map of

Misreading (New York: Oxford University Press, 1975).

A Tóra ezt Ábrahámmal (vagy Ábrámmal, ahogy akkor hívták) kapcsolatban ezt hihetetlen finoman fejezi ki. Lech löchá hetiszakasza – és ezzel együtt a zsidó történelem – a következő szavakkal kezdődik: „Isten szólt Ábrámhoz hagyj el országot, szülőföldedet, apád házá, és menj arra a földre, amelyet majd megmutatok neked” (1Móz 12:1). A zsidó Bibliában szereplő életrajzok közül egyik sem kezdődik ennél merészebb mondatral. Mint derült égből villámcsapás. A Tóra nem írja le Ábrahám gyermekkorát, kamaszkorát, kapcsolatát a rokonaival, hogyan ismerkedett meg Sárával, és hogyan vette el, és nem tudjuk, mik voltak azon tulajdonságai, amelyek miatt Isten őt választotta ki arra, hogy letegye az alapkövét annak, ami az emberi történelem legnagyobb vallási forradalmává nőtte ki magát – annak, amit ma ábrahámi monoteizmusnak nevezünk.

A Biblia hallgatása vezetett ahhoz a midrási hagyományhoz, amit szinte mindannyian gyerekként megtanultunk, hogy Ábrahám összetörte apjának bálványait. Ez a lázadó, kívülálló Ábrahám, a férfi, aki új kezdetek mögött áll, aki felrúgott mindent, amiben az apja hitt. Ez, ha úgy tetszik, Freud Ábrahámja.

Csak később, amint öregsünk, térünk vissza a szöveghez, és azt újraolvasva vesszük észre a jelentőségét egy kis bekezdésnek, ami az előző hetiszakasz vége felé található. Így szól:

Terách fogta fiát, Ábrahámot, unokáját. Lót, fiát, Háránt, és menyét, Szárájt, fiának, Ábrahámnak feleségét, és együtt elindultak a kháldok Úrjából, hogy Kánaánba menjenek. De amikor elérkeztek Hárránba, ott letelepedtek (1Móz 11:31).

Ezek szerint tehát Ábrahám sokkal később hagyta el apjának házá, mint országát és szülőföldjét. A szülőföldje Úrban volt, ami ma Irak déli részén található, de apjától csak Hárránban vált el, ami ma Szíria északi részén van. Terách, Ábrahám apja elkísérte őt útjának első felén. Fiával tartott – legalábbis az út első részén.

Mi is történt? Két lehetőség van. Az első lehetőség az, hogy Ábrahám Úrban kapta meg küldetését. Ekkor az apja, Terách beleegyezett, hogy veletart, azzal a szándékkal, hogy elkíséri őt kánaán

földjére, végül ezt mégsem teljesítette, talán azért, mert túl öreg volt. A második lehetőség az, hogy a küldetést Ábrahám csak Hárránban kapta meg, ez viszont azt jelentené, hogy az apja már ezelőtt saját elhatározásából nekivágott az útnak, és elhagyta Úrt. Akárhogy is volt, az Ábrahám és apja közötti elválás sokkal kevésbé drámai, mint amilyennek eleinte képzeljük.

Máshol írtam róla², hogy a bibliai elbeszélések sokkal kifinomultabbak, mint amilyenek eleinte képzeljük őket. Szándékosan engedi a szöveg, hogy több módon értelmezzük, Ki-ki erkölcsi fejlődésének éppen aktuális szintje szerint. Van egy felszínes történet. De ezen túl sokszor egy sokkal mélyebb történet búj meg a felszín alatt, amelyet csak akkor veszünk észre és értünk meg, ha elérkezünk az érettségnek egy bizonyos fokára (én ezt rejtett ellen-történetnek nevezem). A Teremtés könyvének 11. és 12. fejezete ennek klasszikus példája.

Amikor fiatalok vagyunk, halljuk Ábrahám elbűvölő és inspiráló történetét, amint apjának bálványait itt összetöri – azt sugallva, hogy néha a gyerekek is lehet igaza, és a szülő tévedhet, főleg ha spiritualitásról és hitről van szó. Az életnek egy sokkal későbbi pontján halljuk meg a sokkal mélyebb igazságot, amely egy egyszerű családfa rejtekében búj meg az előző hetiszakasz vége felé, és eszerint Ábrahám valójában azt az utat fejezte be, amelyet apja elkezdett.

Van egy mondat Józsuá könyvében (24:2) – a széder estén a Hágádá részeként olvassuk ezt el –, amely szerint: „régén az őseid az Eufrátesz folyón túl laktak, beleértve Teráchot, Ábrahám és Náchor apját. Idegen isteneket szolgáltak.” Tehát Ábrahám családi hátterében megtaláljuk bálványimádást. De a Teremtés könyvének 11. fejezete szerint nem Ábrahám hozta ki Teráchot Úrból, hanem pont fordítva: Terách hozta ki Ábrahámot, hogy eljussanak Kánaán földjére. Vagyis nem létezett egy hirtelen, radikális törés apa és fia között.

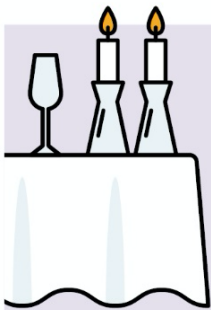
Valójában nehéz is lenne elképzelni, hogy ez máshogy történt volna. Ábrám (Ábrahám eredeti neve) azt jelenti hatalmas apa. Magát Ábrahámot azért választotta ki Isten, „hogy megtanítsa gyermekeit és háztartását maga után, hogy őrizzék Isten útját” (1Móz 18:19) – vagyis arra

² Jonathan Sacks, Not in God's Name: Confronting Religious Violence (New York: Schocken Books, 2017).

választatott ki, hogy példaszülő legyen. Hogy válhat egy gyerekből aki elutasítja az apja útját olyan apa, akinek útját saját gyerekei nem utasítják el? Sokkal logikusabb azt mondanunk, hogy már Teráchnak is kételyei voltak a bálványokkal kapcsolatban, és ő inspirálta Ábrahámot arra, hogy továbbmenjen – mind lelki, mind földrajzi értelemben. Ábrahám egy olyan utat folytatott amit az apja kezdett el, ezáltal segítve Izsákot és Jákobot, fiát és unokáját, hogy megtalálják saját útjukat Isten szolgálatához –

ugyanahhoz az Istenhez, de más-más megközelítésben.

Ezzel vissza is térhetünk Mark Twainhez. Sokszor azt gondoljuk, hogy mennyire különbözünk szüleinktől. Idő kell ahhoz, hogy értékeljük, milyen nagy mértékben segítettek abban hogy azzá váljunk, akik vagyunk. Akkor is, amikor azt hittük, hogy előlük menekülünk, valójában az ő útjukat folytattuk. Az hogy kivé váltunk, nagy részben annak köszönhető, hogy ők kik voltak.

A Sábessi Asztalnál

1. Egy. Miben hasonlítasz a szüleidre és miben különbözöl tőlük?
2. Vajon te a szüleid által megkezdett utat folytatod-e?
3. Ha Terách bálványimádó volt, szerinted miért érezte Sacks rabbi fontosnak, hogy rámutasson, hogy Ábrahámot mégis ő befolyásolta, és Ábrahám az ő útját folytatta?

● These questions come from this week's **Family Edition** to Rabbi Sacks' Covenant & Conversation. For an interactive, multi-generational study, check out the full edition at www.rabbisacks.org/covenant-conversation-family-edition/lech-lecha/journey-of-the-generations/.